

VÍZTESTEK

A Víz Keretirányelv a vizekkel kapcsolatos előírásait és elvárásait az ún. víztesteken keresztül érvényesíti, így a vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés legkisebb alapelemei is a víztestek. Az Unió a jellemző víztestek kijelölésével kívánja a vizek állapotát megítélni, az állapotmegtartó és -javító intézkedéseket meghozni, mivel az Európai Közösség és így a tagországok valamennyi vízének figyelembevételével e munkát elvégezni lehetetlen. A víztestként kijelölt vízrész(ek)nek a teljes vízgyűjtőt reprezentálni kell, így a végrehajtott javító intézkedések mind a víztestre, mind a vízgyűjtő egészére hatással lesznek.

A VKI meghatározása szerint:

- „felszíni víztest” a felszíni víznek egy olyan különálló és jelentős elemét jelenti, amilyen egy tó, egy tározó, egy vízfolyás, folyó vagy csatorna, ezeknek egy része, átmeneti víz, vagy a tengerparti víz egy szakasza,
- „felszín alatti víztest” a felszín alatti víznek egy víztartón vagy víztartókon belül lehatárolható részét jelenti.

Magyarországon, tehát a VKI fogalom meghatározásait követve, a következő víztest fajták kerültek kijelölésre:

- természetes felszíni vizek: vízfolyás és állóvíz víztestek,
- erősen módosított víztestek olyan természetes eredetű felszíni vizek, amelyek az emberi fizikai tevékenység eredményeként jellegükben jelentősen megváltoztak, fenntartásuk e megváltozott formában azonban több szempont alapján is indokolt;
- a természetes felszíni vizekhez hasonló mesterséges; valamint
- felszín alatti víztestek

Az EU Víz Keretirányelv alapján – a vízfolyások esetében – a 10 km²-nél nagyobb vízgyűjtővel rendelkező víztesteket már ki kell jelölni, mint a vízhálózat jelentős elemét vagy elemeit. A Víz Keretirányelv szerint a „tó” egy szárazföldi felszíni állóvizet jelent, így tavainkat állóvíz víztestekbe soroljuk. Az állóvizeknél önálló víztestként az 50 hektárnál nagyobb, nem völgyzárógátas tavak kerültek kijelölésre. Magyarországon - szemben a felszíni vizekkel – valamennyi felszín alatti víz része valamely lehatárolt víztestnek. A felszín közeli víztestek felső határa a terepfelszínhez legközelebb található vízfelszín. A felszín alatti víztestek alsó határát pedig a már nem vizet, hanem szénhidrogéneket tároló kőzetek, vagy az úgynevezett „medence aljzat”, illetve alaphegység képezi.

Víztestek tipológiája – típusba sorolása

A magyarországi **vízfolyások** típusba sorolásához a VKI által előírt kötelező és választott tipológiai elemek kerültek felhasználásra.

Kötelező elemek:

- a tengerszint feletti magasság
 - hegyvidéki
 - dombvidéki
 - síkvidéki
- a vízgyűjtő-terület nagysága
 - nagyon nagy
 - nagy
 - közepes
 - kicsi
- a geológia, vagyis a víz hidrogeokémiai jellege
 - szilikátos
 - meszes
 - szerves

Választott jellemző:

- a mederanyag szemcsemérete
 - durva
 - közepes
 - finom

Ezek alapján 25 víztest típus került kijelölésre, amelyből 3 - a Duna Védelmi Egyezmény Nemzetközi Bizottsága által meghatározott - Duna-víztest típus (*Duna, Gönyű felett, Duna, Gönyű és Baja között, valamint Duna, Baja alatt*). Magyarországon az összesen 9800 nyilvántartott vízfolyásból, azaz folyóból, patakából, vagy csatornából (*melyek összhossza 52 355 km*) 869 vízfolyás víztest került kialakításra. A kijelölt víztestek közül 373 sorolható a természetes kategóriájú vízfolyás víztestek közé (*a többi: 350 erősen módosított és 146 mesterséges víztest*).

A tipológia a természetes eredetű **állóvíz** víztestek vonatkozásában, az alábbi elemek szerint került meghatározásra.

Tengerszint feletti magasság szerint:

- Síkvidéki

Vízfelület kiterjedése szerint:

- kis területű
- közepes területű
- nagy területű

Átlagmélység szerint:

- sekély
- közepes mélységű
- mély

Hidrogeokémiai jelleg szerint:

- szerves
- szikes
- meszes

Nyílt vízfelület aránya szerint:

- nyílt vízfelületű
- benőtt vízfelületű

Vízborítás tartóssága szerint:

- időszakos
- állandó

Összesen 16 tó típus lett elkülönítve. A kijelölt tó víztestek összes vízfelülete 1 267 km². (Ennek közel felét a Balaton teszi ki.) A kisebb tavakból álló tócsoportok egy víztestbe történő összevonásával végül 213 állóvíz víztest került kijelölésre, amelyből 69 sorolható a természetes kategóriájú állóvíz víztesthez (a többi: 15 erősen módosított és 129 mesterséges).

Felszín alatti vizek esetében, a medencebeli törmelékes üledékes kőzetekben sekély porózus, porózus és porózus termál víztestek, a karbonátos (csak a főkarsztba, azaz a triász korú dolomit és mészkő közé sorolható) kőzetekben karszt és termál karszt víztestek, a hegyvidéki területek vegyes összetételű kőzeteiben sekély hegyvidéki és hegyvidéki víztestek kerültek lehatárolásra.

A lehatárolás szempontjai az alábbiak voltak.

Első lehatárolási szempont a geológia, amelynek eredményeként háromféle vízföldtani főtípus különíthető el:

- medencebeli, uralkodóan porózus vízádók a törmelékes üledékes kőzetekben,
- karszt (csak a főkarsztba sorolható) a karbonátos kőzetekben,
- vízádók a hegyvidéki területek vegyes összetételű kőzeteiben (kivéve a főkarszt).

A porózus és karszt víztestek esetében a második lehatárolási szempont a víz hőmérséklet:

- Hideg vizek (kitermelt víz hőmérséklete < 30 °C),
- Termálvizek (kitermelt víz hőmérséklete eléri, illetve meghaladja a 30 °C-ot).

A porózus víztestek (medencebeli, dombvidéki) és a hegyvidéki víztestek esetében a következő lehatárolási szempont az érzékenység:

- Sekély (hagyományosan ún. „talajvíz”)
- Nem sekély (réteg és hasadékos vizek)

A negyedik lehatárolási szempont a vízgyűjtő. A felszín alatti víztesteket a felszíni vízgyűjtőkhöz kell rendelni. Ennek eredményeképpen a porózus és a hegyvidéki (sekély, réteg és hasadékos) víztesteknél általában a felszíni vizek vízválasztói, míg a karszt víztesteknél a nagyobb forrásokhoz köthető felszín alatti vízgyűjtő határ és a termál víztesteknél is a felszín alatti vízgyűjtő jelenti a további felosztást.

Az ötödik lehatárolási szempont – az áramlási rendszer – egyedül a porózus víztesteknél alkalmazható, ezáltal a beszivárgási és megcsapolási területek szétválasztása történik meg:

- Leáramlási területek,
- Feláramlási területek,
- Vegyes áramlási rendszerű dombvidéki és hegyvidéki területek.

A felszín alatti víztestek száma összesen 185, ezek közül 22 sekély hegyvidéki, 55 pedig sekély porózus víztest. A hegyvidéki víztestek száma 23, míg a porózus víztesteké 48. A karszt víztestek száma összesen 29, ezen belül 14 hideg karszt és 15 termál karszt víztest. A porózus termál víztestek száma 8.

<http://vizeink.hu/?module=ovgt2>

<http://www.euvki.hu/>